

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף ק"י

מה שנה רב יצחק בר אבודימי לרב

כשעלה רבי אלעזר, פגש את זעירי, ושאלו, האם ישנו כאן מי ששנה לרב, שכחל שבשלו בלא קריעה, אסור באכילה, [כלשון שני]. והראו לו בני המקום על רב יצחק בר אבודימי, שהוא זה ששנה כן לרב, אולם רב יצחק בר אבודימי אמר להם שלא שנה כן לרב ונחלקו אמוראים מה אמר רבי יצחק בר אבודימי ששנה לרב.

לדברי רב כהנא – רב יצחק בר אבודימי אמר לרבי אלעזר, **שלא שנה כן לרב כלל, ולא למדו על שום כחל שנאסר באכילה, כשנתבשל בלא קריעה, ורב שאמר כן, [בקעה מצא וגדר בה גדר, כלומר מקום פרוץ מצא, ולפיכך החמיר עליהם ביותר, ועשה זאת] מחמת מעשה, שכשהגיע רב למקום הנקרא טטלפוש, שמע אשה שואלת מחברתה, כמה חלב יש לתת לתבשיל של רבע ליטרא בשר, והבין מכך שאינם יודעים שיש איסור בבישול בשר בחלב, עמד ולימד אותם שהדבר אסור, והוסיף לאסור להם אף בישול הכחל.**

ולדברי רבי יוסי בר אבא – רב יצחק בר אבודימי אמר לרבי אלעזר, שאמנם שנה לרב, **שיש איסור בבישול הכחל, אלא שחילק בין כחל של מניקה, שהוא נאסר כשנתבשל בלא קריעה, כי כנוס בו חלב הרבה, לבין כחל של מי שאינה מניקה, שהוא לא נאסר, ורב שטעה ואסר כל כחל שנתבשל בלא קריעה, משום שלאחר מכן למד דין זה מרבי חייא, ורבי חייא [שהיה מפולפל], לא ביאר לרב את החילוק הזה, כי היה סבור שרב יבין זאת מעצמו על ידי פלפולו, ורב לא הבין זאת, וטעה שכל כחל נאסר כשנתבשל בלא קריעה.**

-

רבין ורב יצחק בר יוסף נזדמנו לביתו של רב פפי, והביאו לפניהם תבשיל של כחל. רב יצחק בר יוסף אכל, ורבין לא אכל.

ואמר על כך אבוי – מדוע לא אכל רבין השכול [=קובר בניו], הלא אשת רב פפי [שבשלה את הכחל], היא בתו של רבי יצחק נפחא, שהוא מריה דעובדא [=בעל מעשים. כלומר זהיר במעשים טובים], ויש לסמוך על מה שעושה, וזו בתו, שבשלה את הכחל, אם לא שלמדה כן בבית אביה, לא היתה עושה, ואם כן ודאי בהיתר עשתה.

מעשה דרמי בר תמרי דהוא רמי בר דיקולי

[הדיון בעניין היתרו לאכול הכחל]

בסורא נהגו שלא לאכול כחל בשום אופן, אף לא על ידי צלייה וקריעה. ובפומבדיתא נהגו לאכול כחל, [באופנים שנתבארו להיתר בדף ק"ט].

ומעשה ברמי בר תמרי, הנקרא גם רמי בר דיקולי, שהיה בן פומבדיתא, ונזדמן בערב יום הכיפורים לסורא. ומאחר שמנהג בני המקום שלא לאכול כחל כלל, הוציאו הכל את הכחל מהבהמות ששחטו, וזרקוהו. הלך הוא לקח את הכחל, ואכלו. והביאו לפני רב חסדא.

שאלו רב חסדא – מדוע עשית כן, [שאכלת הכחל שכאן נוהגים בו איסור].

ענה לו רמי – אני ממקומו של רב יהודה, ששם אוכלים את הכחל, [ועשיתי כמנהג מקומי].

שאלו רב חסדא – והלא הדין הוא, שההולך ממקום למקום, נותנים עליו גם חומרי מקום שיצא ממנו, וגם חומרי מקום שהלך לשם, [ואם כן לא היה להקל בדבר שבני מקום זה מחמירים בו].

ענה לו רמי – אכלתים חוץ לתחום, [ולא אמרו להחמיר כחומרת מקום שהלך לשם, אלא בתוך תחומם].

[הדיון בהיתר העצים שבהם צלה את הכחל]

שאלו רב חסדא – במה צלית את הכחל, [במקום שהיית בו חוץ לתחום].

ענה לו רמי – בפורצני כלומר בחרצנים שמצאתי אצל היקבים.

שאלו רב חסדא – ולמה לא חששת שאלו חרצנים של יין נסך, האסורים בהנאה.

ענה לו רמי – [יבשים היו ולא נאסרו אלא לחים כמו ששנינו במסכת עבודה זרה לחים אסורים יבשים מותרים ואלו הם לחים כל שנים עשר חודש ואלו], היו יבשים שלאחר שנים עשר

שאלו רב חסדא – ולמה לא חששת לגזל, שמא לא נתייאשו מהם בעלים, והמוצא חייב להשיב להם, ולא לקחת לעצמו.

ענה לו רמי – ודאי נתייאשו מהם הבעלים, שכן היו רקובים כל כך, עד שנעשו כאפר, וגדלו בהם סרפדים, [והואיל ומתקלקלים ונרקבים ולא נטלום הבעלים משם, ודאי הפקירום].

[הדיון בעניין מה שאינו מניח תפילין ומטיל ציצית < ראה רב חסדא שרמי אינו מניח תפילין. ושאלו – **מדוע אינך מניח תפילין.**

ענה לו רמי – חולה מעיים אני, ואמר רב יהודה, חולה מעיים פטור מן התפילין, מפני שצריך לחלצן תדיר.

ראה רב חסדא שרמי לא הטיל ציצית לטליתו. ושאלו – **מדוע אין לך ציצית בבגדך.**

ענה לו רמי – בגד שאול הוא, ואמר רב יהודה, טלית שאולה, כל שלשים יום פטורה מן הציצית.

[הדיון בעניין הלכאת מי שאינו מכבד אביו ואמו <

בתוך כדי כך הביאו לשם אדם שאינו מכבד את אביו ואמו, וכפתוהו על העמוד להלקותו כדי שיכבדם.

אמר להם רמי – הניחוהו, שכן שנינו, כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה, אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה, [שלכך פירשה תורה מתן שכרה, לומר, אם לא תקיימנה, זהו עונשו, שלא תטול שכר זה, ואין כאן עונש אחר] וכבוד הורים מצוה מצוה שמתן שכרה בצידה שנאמר בה "כִּפַּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱקִיף נִתֵן לָךְ".

אמר לו רב חסדא – רואה אני בך שאתה חריף הרבה.

ענה לו רמי – אם היית במקומו של רב יהודה הייתי מראה לך חריפותי.

באלו אופנים הכבד מוכשר לאכילה

הכבד כולו מלא דם, ומאחר שבבישול ובצליה יוצא ממנו דם, יש אופנים שבהם הוא הבשר נאסר בבישול או צליית הכבד, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

א. כבד שבשלו בקדרה לבדו.

לדעת אביי ורב זריקא ורב נחמן – מותר לבשל את הכבד בקדרה כשהוא לבדו, ואין לחוש לכך שיבלע בו דם שנפלט ממנו, כי מאחר שהוא טרוד לפלוט ולהוציא דם שבתוכו, אינו בולע. [וכן היה מעשה שרב זריקא בישל כבד בקדרה לרבי אמי ואכלו רבי אמי]. [וכן היה מעשה, שכשנתארח רב בר שבא בביתו של רב נחמן, ולא רצה לאכול כבד שנתבשל בקדרה בפני עצמו, אמר רב נחמן שיאכילוהו על כרחו].

ב. כבד שבשלו בקדרה עם בשר אחר.

- **אביי נסתפק בדין זה, האם בשר שמתבשל עם הכבד בקדרה נאסר, כי הוא בולע את הדם שהכבד פולט, או מאחר שהדם הזה לא היה אסור בתוך הכבד, גם כשפירש ממנו אינו אסור בשר אחר.**

ואין להביא ראיה ממה ששנינו במסכת תרומות, "הכבד אוסרת, ואינה נאסרת", שלכאורה הכוונה לכך, שאם נתבשלה עם בשר אחר, היא אוסרת אותו, ואינה נאסרת בעצמה.

כי ניתן לבאר את המשנה הזו באופן אחר, והוא, שכבד אסורה, המתבשל עם בשר כשר, אוסרת אותו, [ולא משום דמה, אלא משום בשרה, שהוא בשר טרפה, ונותן טעם בחתיכה הכשרה], אבל כבד כשרה, המתבשלת עם בשר אסור, אינה נאסרת, [כי מתוך שטרודה לפלוט דמה, אינה בולעת טעם מהחתיכה האסורה]. ואם כן אין המשנה מדברת כלל בכבד כשרה שתאסור בשר כשר על ידי דמה ואין ממנה ראיה לספקו של אביי.

דף קי"א

- **ולדעת רבי זריקא, אין הכבד אוסרת בשר אחר המתבשל עמה.**

והביא ראיה לדבריו, מכך שכשהגיע עם רבי ינאי בריה דרבי אמי לביתו של יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי, הגישו לפניהם לאכול תבשיל של קנה עם האברים המחוברים לו, ובכלל זה הריאה והלב והכבד, הרי שבשלו את הכבד עם בשר אחר ולא נאסר הבשר.

אולם רב אשי או רבי שמואל מזרוקיניא דחו ראיה זו, כי יתכן שהסיבה שלא נאסר הבשר, כי עשו את אחת משתי הפעולות הבאות,

(א) כשבשלו הכל יחד, היה פי הקנה חוץ לקדרה, והיו סימפוני הכבד שופכים את דמו דרך קנה הכבד לתוך קנה הגדול של ריאה, ויוצא הדם דרך חללו חוץ לקדרה, ולכן לא נאסר שאר הבשר שבקדרה. (ב) או שתחילה בשלו את הכבד בפני עצמו, כדי שיתכווץ, ועל ידי זה שוב אינו פולט דמו, וניתן לעשות זאת, הן בחומץ, [וכן היתה דרכו של רב הונא, שהיו מכווצים לו הכבד על ידי חומץ, כדי שלא יפלוט

דמו, ואחר כך מבשלים אותו עם בשר אחר], וכמו כן ניתן לעשות זאת על ידי רותחים, [וכן היתה דרכו של רב נחמן, שהיו מכווצים לו הכבד על ידי רותחים, כדי שלא יפלוט דמו, ואחר כך מבשלים אותו עם בשר אחר].

< ומכל מקום למדנו, שלדעת רב אשי או רבי שמואל מזרוקיניא, אם תחילה כיווצו את הכבד ברותחים, או בחומץ, מעתה מותר לבשלו עם בשר אחר.

ולעניין החומץ שכיווצו בו את הכבד,

– רב פפא היה סבור שהוא נאסר, כי קצת דם יצא בו.

– אולם רבא אמר לו, שגם החומץ הזה מותר, שאם לא כן, גם הכבד היה אסור, אלא המעט דם שנפלט לחומץ, חוזר ונבלע בכבד, ושוב אינו פולט, ואין בחומץ דם, ומעתה החומץ מותר, וניתן לבשל את הכבד בקערה.

< ומצינו ברייתא שנחלקו בה חכמים בדין הראשון.

לדעת רבי אליעזר – בכל אופן הכבד אוסרת ואינה נאסרת, מפני שפולטת ואינה בולעת.

ולדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה

– יש אופנים שהכבד עצמה נאסרת, והם: (א)

כשהיא מתובלת שהתבלין מרכך אותה והיא בולעת. (ב) כשנתבשלה הרבה מאוד שכבר

גמרה לפלוט את דמה שאז חוזרת ובולעת.

והנה, מתוך פירוש רש"י ותוס' משמע, שמחלוקת זו,

האם הכבד נאסרת או לא, כשהיא מתובלת או נתבשלה הרבה, היא באופן שנתבשלה הכבד בקדרה

בפני עצמה, בלא בשר אחר, שלדברי הכל, בדרך כלל אינה נאסרת מחמת מה שפולטת, כי אינה חוזרת

ובולעת אותו, אולם לדברי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, יש אופנים שחוזרת ובולעת, ואז היא נאסרת. [ולפי זה, הכל מודים שדמה אוסר את

מה שבולע אותו, אלא שנחלקו אם יש אופן שהכבד עצמו חוזר ובולע מה שפולט, אבל בשר אחר, שלדברי

הכל בולע מה שהכבד פולט, הוא הדין שלדברי הכל נאסר, שלא כדעת רבי זריקא, ויל"ע בכל זה].

< ולדברי רבה בר רב הונא, אף שהדם שבכבד

דם היתר הוא מאחר שיש דם הכנוס בסמפונות, והוא דם אסור, הבא לצלות את הכבד, תחילה

עליו לקורעו מתחתיו שתי וערב, כדי שיזוב דמו למטה בצלייה. [ודווקא הכבד טעון קריעה,

אבל הטחול אינו טעון קריעה אפילו לבישול בקדרה, וכן היו עושים לשמואל, שהיו מבשלים

לו טחול ביום שהקיז דם, ולא היו קורעים אותו תחילה].

-

רבה בר רב הונא נזדמן לביתו של רבה בר רב

נחמן ביום השבת, והביאו לפניו שלש סאין פת נקיה, שפניה טוחים בשמן ודבש.

אמר להם – האם ידעתם שאבוא, [שהכנתם סעודה גדולה כזו].

אמרו לו – וכי גדול אתה מהשבת, שנאמר בה,

"וְקָרְאתָ לְשַׁבַּת עֲנִי", [כלומר, לכבוד שבת עשינו].

צליית כבד עם בשר בשפוד [התלוי בעמידה]

ללשון ראשון – מותר לצלות את הכבד כשהוא נתון על גבי הבשר האחר בשפוד, ואף על פי

שבצלייה יוצא דם מהכבד, וזב כלפי מטה על הבשר, כי הדם מחליק הוא, וכל שאין דבר

מעכבו, יורד עד לארץ, ואינו נבלע בבשר שתחתיו.

ולדעת רב דימי מנהרדעא – אסור לצלות את הכבד כשהוא נתון על גבי הבשר האחר בשפוד,

כי איסור דם חמור הוא, שהוא איסור תורה, ולכן יש להחמיר ולחוש שמא יבלע בבשר שתחת הכבד, כשהוא זב עליו.

ולדעת מרימר – ההלכה היא, שלכתחילה אסור לצלות את הכבד כשהוא נתון על גבי

הבשר האחר בשפוד, [כדעת רב דימי]. אולם בדיעבד, אם עשו כן, הרי זה מותר באכילה,

[כלשון ראשון]. וכשהבשר למעלה והכבד למטה, שאז כשדם הכבד יורד, אינו נוגע כלל

בבשר שעם הכבד, מותר לצלותם אף לכתחילה, [ולכאורה אין מי שחולק על כך].

רב אשי נזדמן לביתו של רמי בר אבא, שהיה חמיו, וראה את בנו של רמי בר אבא צולה כבד

ובשר נוסף, כשהכבד נתון על גבי הבשר בשפוד. אמר, כמה יהיר [=גאוותן] האי מרבנן [=חכם

זה], הלא לא התירו חכמים לאכול זאת אלא בדיעבד, אבל לכתחילה לא התירו לצלותו כן.

ואף באופן שהתירו כבד ובשר הנצלים יחד, אם נתנו תחתם כלי, [הנקרא בי דוגי], לקבל בו

השומן, הרי זה אסור, משום שדם הכבד מתערב בשומן.

ודווקא דם הכבד אוסר את השומן הנוסף לכלי, כי דם הכבד צף בו, אבל הדם היוצא מן הבשר,

אינו אוסר את השומן המתאסף בכלי, כי דם הבשר יורד לשולי הכלי, והשומן על גביו,

ויכולים ליטול את השומן בלא הדם שתחתיו.

צליית כחל עם בשר בשפוד [התלוי בעמידה]

ללשון ראשון – אסור לצלות את הכחל כשהוא נתון על גבי הבשר האחר בשפוד, כי בצלייה יוצא חלב מהכחל, וזב כלפי מטה על הבשר, ומאחר שהחלב דביק, הוא נדבק בבשר, ונבלע בו.

ולדעת רב דימי מנהרדעא – מותר לצלות את הכחל כשהוא נתון על גבי הבשר האחר בשפוד, כי איסור חלב היוצא מהכחל אחר מיתת הבהמה אינו אלא מדברי חכמים, ולכן יש להקל בו ולומר שזב כל החלב לארץ ולא נבלע בבשר שתחת הכחל.

ולדעת מרימר – ההלכה היא, שלכתחילה אסור לצלות את הכחל כשהוא נתון על גבי הבשר האחר בשפוד, [כלשון ראשון]. **אולם בדיעבד**, אם עשו כן, הרי זה **מותר באכילה**, [כדעת רב דימי]. **וכשהבשר למעלה והכחל למטה**, שאז כשחלב הכחל יורד, אינו נוגע כלל בבשר שעם הכחל, **מותר לצלותם אף לכתחילה**, [ולכאורה אין מי שחולק על כך].

דברים שדינם כרותח

כבר נתבאר, שעל ידי החום, דבר הבלוע בזה, נפלט ממנו ונבלע בחבירו, [ולכן בשר שנתבשל עם דם, נאסר, משום שבולע מהדם]. ולהלן יתבאר בעזה"י, שיש דברים נוספים, שנחשבים כרותח, ולכן יש על ידם בליעה ופליטה.

א. בית השחיטה.

בית השחיטה הוא מקום החיתוך של הצואר בשחיטה, ובשעת השחיטה, כשהסכין חותך בתוך הצואר, המקום חס, ונחשב כרותח לעניין בליעה, ולכן הסכין בולע מהדם היוצא שם בשחיטה.

ומעתה,

אין לחתוך בסכין זה דבר מאכל חס, כי על ידי החום יחזור הסכין ויפלוט את הדם שנבלע בו, ויחזור הדם ויבלע באותו דבר מאכל. [אמנם אם חתכו בסכין דבר מאכל חס, ניתן לתת אותו לנחתום גוי שיטעמנו, ואם אומר שאין בו טעם דם, ודאי לא נבלע בו דם כשיעור גדול, אלא כשיעור מועט, שהוא בטל בו, והמאכל מותר].

אבל מותר לחתוך בסכין הזו דבר צונן, כי כשהוא צונן, אינו בולע מהסכין את הדם הבלוע בה. ומכל מקום, **י"א שיש להדיח את הדבר הצונן הנחתך בסכין הזו**, כי אף שאינו בולע ממנה דם לתוכו, נדבק בו דם מהסכין במקום נגיעתו, וצריך להדיחו. **וי"א שאף הדחה אין צריך**, כי הדם הבלוע בסכין, אינו מגיע כלל לדבר הנחתך.

ב. מליח.

לדעת שמואל – כל דבר מליח נחשב כדבר רותח [וכל כבוש נחשב כמבושל] ולפיכך **קערה שמלחו בה בשר** [להוציא ממנו את דמו], הרי היא כקערה שהרתיחו בה בשר ודם, והיא בולעת את הדם, ומעתה **אין לתת בקערה זו דבר מאכל חס**, כי על ידי החום, תחזור הקערה ותפלוט את הדם שנבלע בה ויחזור ויבלע באותו דבר מאכל. [אמנם אם נתנו בקערה דבר מאכל חס, ניתן לתת אותו לנחתום גוי שיטעמנו, ואם אומר שאין בו טעם דם, ודאי לא נבלע בו דם כשיעור גדול, אלא כשיעור מועט, שהוא בטל בו, והמאכל מותר].

וכשבא רבין אמר שלדעת רבי יוחנן מליח אינו כרותח [וכבוש אינו כמבושל] ואם כן קערה שמלחו בה בשר לא בלעה מדמו ומותר לתת בה תבשיל חס.

אולם אביי אמר שלא יתכן שכך אמר רבי יוחנן שכן כשרבי אמי מלח בשר בקערה של חרס [שאי אפשר להגעילה] שבר את הקערה משום שנבלע בה דם ונאסרה ועל כרחך עשה כן כי שמע מרבי יוחנן רבו שמליח הרי הוא כרותח וכשמולחים את הבשר דמו נבלע בקערה.

ג. דבר חריף כצנון.

צנון, מחמת חריפותו נחשב הוא כרותח, ולכן **אם חתכו את הצנון בסכין שיש עליו שמנונית של בשר** [קרוש], **הבשר הזה נבלע בצנון**.

לדברי אביי – אף על פי שהצנון הזה בלוע בשר, מותר לאוכלו עם חלב, ואין זה דומה לדבר שנבלע בו דם, שהוא אסור, כי דבר שנבלע בו דם, נבלע בו דבר אסור, אבל צנון שנבלע בו בשר, נבלע בו בשר מותר, ומאחר שמותר לאכול את הצנון, מותר לאוכלו גם עם החלב.

ולדברי רבא – מאחר שהצנון בלוע בבשר, כל זמן שלא בטל ממנו טעם הבשר, הנותנו בחלב, הרי זה כנותן בשר בחלב, ולכן, הרוצה לאוכלו בחלב, יטעמנו תחילה, אם יש בו טעם בשר, לא יאכלו בחלב, ואם בטל ממנו טעם בשר [שהיה הצנון מרובה ממה שנבלע בו כדי שיעור ביטול] מותר לאכול את הצנון בחלב.

נ"ט בר נ"ט [=נותן טעם בן נותן טעם]

כבר נתבאר, שדבר שבלע טעם מחבירו, נעשה כמותו, כגון קערה שבלעה מהבשר, נעשית כבשר, ואסור לאכול בה תבשיל של חלב, וכן דגים שנתבשלו עם הבשר, וקבלו ממנו טעם, נעשים כבשר, ואסור לאוכלם בגבינה.

ונחלקו חכמים, האם גם המקבל טעם מזה שקיבל טעם, נחשב כמו נותן הטעם הראשון, כגון בשר נתן טעם בקערה, וחזרה הקערה ונתנה טעם בדגים.

לדעת רב – [נ"ט בר נ"ט הרי הוא כטעם האיסור עצמו, ואסור, ולכן], הדגים הללו שקבלו טעם מהקערה, שקבלה טעם מהבשר, נחשבים גם הם כבשר, ואסור לאוכלם בגבינה.

ולדעת שמואל – [נ"ט בר נ"ט אינו כטעם האיסור עצמו, ומותר, ולכן], הדגים הללו, שלא קבלו טעם מהבשר עצמו, אלא מהקערה שקבלה טעם מהבשר, אינם נחשבים כבשר, ומותר לאוכלם בגבינה.

ולדעת חזקיה משום אביי – להלכה, יש דברים שבהם נ"ט בר נ"ט אינו נחשב כטעם האיסור, כי בליעה שניה אינה מקבלת טעם כמו בליעה ראשונה, [ובכלל זה דגים שקבלו טעם מקערה שקבלה טעם מבשר. וקישות שקבלה טעם מסכין שקבלה טעם מבשר ודי בכך שיגררו את מקום החיתוך של הסכין בקישות. וכן קלחי לפת אינם בולעים טעם כשזו בליעה שניה]. **ויש דברים שבהם נ"ט בר נ"ט נחשב כטעם האיסור, כי בליעה שניה חזקה היא, ומקבלת טעם כמו בליעה ראשונה**, [ובכלל זה צנון שנחתך בסכין שחתכו בו בשר שמחמת חריפותו של הצנון וגם משום דוחק הסכין מקבל טעם אף מהסכין, ואסור לאוכלו בחלב, וי"מ שטעם האיסור הוא, שמא לא נתקנח הסכין יפה, ויש עליו ממשות בשר ולא טעם בלבד, ואם כן הנחתך בו מקבל טעם ראשון, ואין זה נ"ט בר נ"ט. וכן קלחי סלק שחתכן בפני עצמם בסכין שחתך בה בשר, מקבלים הם טעם אף מהסכין מהטעמים הנ"ל, ואסור לאוכלם בחלב. אבל אם חתך סלק ולפת יחד, הלפת מבטל טעם הבשר מהסכין, ומעתה גם הסלק אינו נאסר לאכול בחלב].

מניין לנו שדעת רב לאסור נ"ט בר נ"ט

מתחילה אמרו, שדברי רב להחשיב נ"ט בר נ"ט כמו מקבל הטעם הראשון, **לא אמרם בפירוש, אלא למדים ממה שאמר במעשה הבא**, שפעם אחת נזדמן לבית רב שימי בנו של רבי חייא בן רב, וחש בעיניו, עשו לו בקערה, רפואה של משיחה מסממנים, ולאחר מכן בשלו לו איזה דבר מאכל באותה קערה, וכשטעם ממנו, אמר, עד כדי כך נתנה המשיחה טעם בקערה, [שאני מרגיש בתבשיל טעם המשיחה, על ידי שקיבל התבשיל טעם מהקערה, שהיא קבלה טעם מהמשיחה].

אולם אם מהמעשה הזו למדו שדעת רב לאסור נ"ט בר נ"ט, **אין מכאן ראייה**, כי יתכן שדווקא המשיחה הנעשית מסממנים מרים, ניכר טעמה כל כך, עד שמורגש אף על ידי נ"ט בר נ"ט, אבל שאר דברים אינם נרגשים אלא בדבר הראשון שנותנים בו טעם.

ומכל מקום, אמת שכן דעת רב, שני"ט בר נ"ט אסור, שכן לא מהמעשה הנ"ל למדנו שכן דעתו, אלא **מתוך שפירש דעתו לתלמידיו**, כמו שמצינו, שרבי אלעזר תלמידו של רב בא לפני שמואל, ורצה שמואל להאכילו דגים שקבלו נ"ט בר נ"ט של בשר, בחלב, וכשסירב לאכול, אמר לו שמואל, רבך שלמדת ממנו שהדבר אסור, לו נתתי ואכל, ואם כן, גם אתה יכול לאכול. וכשחזר לפני רב, ושאלו, האם חזר בו מדעתו, אמר לו, שלא חזר מדעתו, ומעולם לא אכל אצל שמואל נ"ט בר נ"ט של בשר, בחלב.

אלו דברים הפת פוטרת מברכה

במסכת ברכות מבואר, שאין הפת פוטרת בברכתה, **אלא דברים הרגילים לבוא עמה בתוך הסעודה**, [או שבאו הפעם כדי ללפת את הפת כלומר לתת טעם באכילתה], אבל דברים הרגילים לבוא אחר הסעודה לקינוח, כגון תאנים וענבים, טעונים ברכה לעצמם, וברכת הפת אינה פוטרת אותם, ואפילו הביאום בתוך הסעודה, [שלא ללפת את הפת].

ודעת רבי חייא, שהפת פוטרת בברכתה כל מיני מאכל, אף אלו שאינם רגילים לבוא בתוך הסעודה, [וכמו כן ברכת היין פוטרת מלברך על כל שאר מיני משקים].

דף קי"ב

הנחת כותח בצד מלח או חומץ

אסור לתת כד של כותח [=מאכל שמעורב בו חלב] **בצד כד של מלח**, שמא ייפול מן הכותח במלח, והוא לא ידע, וימלח במלח הזה קדרת בשר, ונמצא מבשל בשר בחלב, שהכותח הנופל במלח אינו נמס בו, אלא נותר בעין, ואינו בטל.

אבל מותר לתת כד של כותח בצד כד של חומץ, ואין לחוש לכך שיפול מן הכותח בחומץ, ויחזור ויתן את החומץ בקדרה של בשר, כי אפילו אם יארע כן, אינו מבשל בשר בחלב, כי כשהכותח נופל בחומץ, הוא נמס בו, ואינו בעין, ואינו נותן טעם בחומץ.

מליח הנאכל כמות שהוא

לעיל נתבאר, שלדעת שמואל, כל דבר מליח נחשב כרותח, אולם אין הדין כן, אלא כשהוא מלוח כל כך, [כעין מליחת בשר להצניע], שאינו יכול נאכל כמות שהוא, [עד ששורים ומדיחים אותו במים], אבל דבר מלוח הנאכל כמות שהוא, כמו כותח, שהוא מלוח ונאכל כמות שהוא, אינו נחשב כרותח. ולכן,

אם נפל בתוכו עוף חי, [כלומר לא צלי ולא מבושל], הרי זה מותר, ואינו נחשב כמי שנתבשל עם הכותח.

אולם אם נפל לתוכו עוף צלי, מאחר שכבר נתרכך מעט בצליה, הוא בולע מעט, ויש לקלפו למעלה סביב.

ואם היו בצלי הזה בקעים, בולע הוא כולו דרכם, וכולו אסור. וכן אם היה הצלי הזה מתובל, התבלין מרככים אותו, ובולע הוא כולו, וכולו נאסר.

מוהל אדום היוצא מן הצלי

לדברי רב נחמן אמר שמואל – בהתקיים שלושת התנאים הבאים, המוהל האדום היוצא מן הצלי, אסור משום שהוא דם. (א) שהבשר אדום מחמת המוהל. (ב) שהמוהל נוקב ככר מצד לצד, [כלומר שנראה מראה דם מצד כניסתו, וכן מצדו השני שיוצא מהככר. (ג) שהמוהל הזה סמיך. [וכששמואל היה חותך צלי על גבי ככר, והיה יוצא ממנו מוהל כזה על גבי הככר, היה משליך את הככר לכלבו]. ומבואר בסוגיה, שכל זה כשיצא המוהל על ידי שחתך את הבשר בסכין, שעל ידי דוחק הסכין, יתכן שיצא דם מהבשר אף אחר צלייתו, אבל המוהל היוצא ממנו שלא על ידי סכין, ודאי מותר הוא.

ולדברי רב הונא ורבא – אף בהתקיים התנאים הללו, המוהל הזה אינו דם. ולכן כשרב הונא היה חותך צלי על גבי ככר והיה יוצא ממנו מוהל כזה על גבי הככר היה נותן את הככר לשמשו לאכול [אבל הוא לא אכל כי היה הדבר מאוס בעיניו שהיה אנין דעת]. ורבא היה אוכל בעצמו וקורא למוהל הזה יין הבשר.

הנחת כלי תחת צלי לקבל

את השומן הנוטף ממנו

הצולה את הבשר על גבי הגחלים, תחילה זב ממנו שומן מעורב בדם, ורק לאחר שנצלה כשיעור מסוים, כלה הדם, והשומן הזב ממנו מותר לאכילה.

ולפיכך,

לדברי רב נחמן אמר שמואל – הבא לתת כלי תחת הצלי לקבל שומנו, לא יתן את הכלי אלא אחר שגמר הדם לזוב. ומר זוטרא משמיה דרב פפא נתן סימן לכך, לידע מתי כלה הדם לזוב, י"מ שהסימן הוא, שהבשר מעלה עשן. וי"מ שהסימן הוא, שהגחלים מעלים עשן, [שכל זמן שהדם שותת עליהם, הם כבים והולכים, אבל כשהשומן נוטף, הם מעלים עשן]. [ורב אשי הקשה על כך הלא יתכן שהעשן עולה כי מצד אחד גמר הדם לזוב אבל עוד לא גמר הדם לזוב מצד אחר ואם כן איך יהא מותר לאסוף את השומן על סמך הסימן הזה].

ולדברי רב אשי – אין לו תקנה, אלא על ידי שיתן מעט מלח גם בבשר [שיזוב עם הדם], וגם בכלי [שהדם זב לתוכו], ועל ידי זה מתאסף הדם עם המלח בתחתית הכלי, והשומן על גביו, ויערה השומן לכלי אחר בנחת, שלא יתערב בו הדם שלמטה.

דגים שנמלחו עם עופות

המולח כמה עופות בכלי אחד מנוקב, כולם מוכשרים, כי הדם היוצא מהעופות, זב לחוץ, ואינו מתאסף בכלי, לחזור להיבלע בהם כשיגמרו לפלוט, וכמו כן אין דם של עוף זה חוזר ונבלע בעוף זה, משום שכל זמן שזה פולט דם, גם זה פולט דם, וכשהעוף פולט אינו בולע, ולאחר שגמרו לפלוט שוב, אין כאן דם.

אבל המולח עופות ודגים יחד בכלי אחד, אף על פי שהכלי מנוקב, הדגים נאסרים, כי הקרום של הדגים רך מהקרום של העופות, ועל ידי זה הדגים גומרים לפלוט את דמם קודם שיגמרו העופות לפלוט, ונמצא שאחר שגמרו הדגים לפלוט, הם יחד עם עופות הפולטים דם, ואז הדגים בולעים את הדם של העופות, ונאסרים.

בשר שחוטה שנמלח עם בשר טרפה

בשר שחוטה הנמלח עם בשר טרפה בכלי

שאינו נוקב, נאסר בשר השחוטה [אף] מחמת בליעת דם הטרפה, שכן אחר שגמרו שניהם לפלוט את דמם לקערה, הדם המעורב חוזר ונבלע בהם, [שכן מליחה הרי היא כבישול, ומועילה לבלוע כמו שמועילה לפלוט], ונמצא בשר השחוטה בלוע מדם של טרפה.

אבל כשבשר שחוטה נמלח עם בשר טרפה בכלי מנוקב, אין לאסור את בשר השחוטה מחמת בליעת דם הטרפה, כי כל זמן שזה פולט את דמו, גם זה פולט את דמו, ואינם בולעים דם, וכשגמרו לפלוט את דמם, שאז ראויים לבלוע דם אחר, כבר זב כל הדם מהנקבים, ואין כאן דם שיכול להיבלע בהם, ומכל מקום, בשר השחוטה נאסר מחמת בליעת הציר והרוטב של בשר הטרפה, שכן הציר והרוטב אסורים כגוף האיסור, [כמו שלמדנו לעניין שרצים, שנאמר בהם "אַלֶּה הַטְּמֵאִים לְכֶם בְּכָל הַשָּׂרָץ" בה"א, לרבות את הציר והרוטב והקיפה, והוא הדין בשאר איסורים], וציר ורוטב קלים להיבלע יותר מדם, ונבלעים זה מזה אף בשעת הפליטה, ולכן אף על פי שהכלי מנוקב, ואין כאן ציר ורוטב אלא בשעת הפליטה, הבשר הכשר נאסר מחמת בליעת הציר והרוטב האסורים.

דף קי"ג

המולח דג טמא עם דג טהור

א. מלח את הטהור ולא מלח את הטמא.

מאחר שלא מלח את הטמא, אינו פולט ציר ורוטב שלו, ואין כאן ציר ורוטב של איסור, לאסור את הטהור, ולכן הטהור מותר.

ב. מלח את הטמא ולא מלח את הטהור.

מאחר שמלח את הטמא, פלט צירו ורוטבו שהם אסורים, והם חוזרים ונבלעים בטהור, ולכן הטהור נאסר.

ג. מלח גם את הטמא וגם את הטהור.

מאחר שמלח את הטמא, פלט צירו ורוטבו שהם אסורים, והם חוזרים ונבלעים בטהור, ואף על פי שגם הטהור פולט, אין בכך מלמנוע אותו מלבלוע, כי הציר והרוטב הנבלעים בנקל, נבלעים אף בשעת פליטה, ולכן הטהור נאסר.

מליחת הבשר

א. מדיח.

תחילה מדיחים את הבשר במים, [ואם הטבח כבר רחץ את הבשר במים, די בכך].

ב. מולח.

ולאחר מכן מולחים את הבשר יפה יפה, [כמאמר שמואל, אין הדם יוצא מידי דמו, אלא אם כן מולחו יפה יפה].

- כשהיתה המליחה במלח דק, הוא נמס במליחה.

- אבל כשהיתה המליחה במלח עבה, אינו נמס, ולכן לאחר שהדם נבלע בו, יש להסירו מהבשר.

ומליחה זאת יש לעשות בכלי מנוקב כדי שכל הדם יזוב חוצה לו, אבל אם תהא המליחה בכלי שאינו מנוקב, הדם מתאסף בכלי, וחוזר ונבלע בבשר.

רב ששת היה מולח אבר אבר לבדו, שלא יצא דם אבר אחד, ויבלע מחברו. אולם אין הדין כן, כי כל זמן שזה פולט, גם זה פולט, ואז אינם בולעים דם, ולכן ניתן גם למלוח כמה אברים בכלי אחד.

ג. ומדיח.

ולבסוף יש להדיח את הבשר שנית, להסיר ממנו את כל הדם שיצא ממנו במליחה.

אברים שאינם אסורים בלא מליחה

לדברי רב משרשיא, יש אברים שהם בחזקת שאין בהם דם, ולכן אינם אסורים באכילה אפילו לא נמלחו. ואלו הם:

(א) הדורא דכנתא [=מעיים הדקים הסובבים את הכנתא]. (ב) מעייתא [=קיבה וכרס ושאר דקין]. (ג) כרכשתא [=טבחייא הם סוף המעיים שבהם מתאסף הרעין].

אבל הלב, והריאה, והכבד, וכנתא גופה, יש בהן דם, וצריכים לימלח.

בהמה שנשברתה מפרקתה

קודם יציאת נפשה

כשבהמה נשחטת, על ידי כאבה וגניחותיה היא מוציאה את דמה בכוח, אולם אם נשברת מפרקתה קודם צאת נפשה, היא נחלשת, ואין בה כוח להוציא דם.

ונסתפקו בגמרא, אם כשלא יצא ממנה הדם כראוי, שוב אי אפשר להכשירה באכילה, כי לא יוכלו להוציא דם רב כל כך במליחה, או שעל ידי מליחה ניתן להכשירה באכילה.

אבל דבר פשוט הוא, שהבא למכור בהמה זו,

הרי זה גוזל את הבריות, כי אפילו אם ניתן להכשירה, זה שמוכר בשר זה שיש בו דם רב, כמו בשר שיש בו דם מועט, נמצא מוכר דם תחת בשר, והרי זה גזל בידו, [וכל שכן אם הבשר אסור באכילה, שנמצא מוכר בשר אסור בחזקת מותר, שהוא גוזל את הבריות].

גדי "סתם" – לא רק של עז

אלא אף של פרה ושל רחל

בשני מקומות נאמר בתורה "גדי", ופירשה תורה, שהכוונה לגדי של עיזים: (א) "וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת גְּדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגְּדֹל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אִתָּהּ בְּפִיט וַתִּלְבַּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן. וְאֵת עֹרֹת גְּדֵי הָעֵזִים הִלְבִּיֶשָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֻלְקֹת צְנֹאָרָיו." (ב) "וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת גְּדֵי הָעֵזִים בְּיַד רַעְהוּ הַעֲדָלְמִי לְקַחַת הָעֲרֵבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצָּאָה".

ולדברי רבי אלעזר, בשני מקומות אלו נאמרו העיזים בה"א, "העזים", לומר, דווקא כאן הגדי הוא גדי של עיזים דווקא, אבל בשאר מקומות שנזכר בתורה "גדי" סתם, הרי זה כולל גם שאר מינים של בהמה, כלומר בין גדי של עיזים, ובין גדי [=טלה] של רחלים, ובין גדי [=עגל] של פרות.

ומכאן, שכשאמרה תורה "לא תבשל גדי בחלב אמו", אסרה תורה לבשל בשר כל מיני הבהמות [הטהורות] בחלב אמותיהם, ואם כן, בשר כל מיני בהמות [טהורות], אסור לבשל בחלב כל מיני הבהמות [הטהורות]. [אבל בשר בהמות טמאות, וכן חלב בהמות טמאות, אינו בכלל האיסור, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

המבשל (א) חלב (ב) או בשר נבלה – בַּחֲלָב

לדעת שמואל, חלב וכן בשר נבלה, אף על פי שאסורים הם באכילה, לעניין איסור בשר בַּחֲלָב, נחשבים הם כבשר, ולכן המבשל אותם בַּחֲלָב, עובר על איסור בישול בשר בַּחֲלָב, והאוכל אותם אחר בישולם בַּחֲלָב, לוקה שתים, אחת משום אכילת בשר בַּחֲלָב, ואחת משום אכילת חלב או בשר נבלה.

< מתחילה רצו לומר, שדינים אלו, שאיסור בשר בַּחֲלָב חל (א) על איסור חלב (ב) ועל איסור נבלה, למדים משני הריבויים "גדי" בכתובים "לא תבשל גדי בחלב אמו", [שכן שלוש פעמים נאמר בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו". ולפירוש ששמע רש"י, הכתוב הראשון נצרך לגופו, ונותרו עוד שני ריבויים "גדי", לרבות איזה דבר. ולפירוש שנראה לרש"י, באמת יש שלושה "גדי" לרבות איזה דבר, שכן לא היה צריך לכתוב בכל פעם אלא "לא תבשל" □ בחלב אמו", והדבר ידוע שהכוונה לגדי, שיש לאמו חלב, ומתוך שנאמר בכל כתוב "גדי" בפירוש, בא הדבר לרבות איסור, באיזה דבר]. אולם דחו זאת, [משום שהריבויים "גדי" באו ללמד דברים אחרים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

< ולמסקנה,

- לפירוש ששמע רש"י, דינים אלו אינם למדים מריבוי "גדי", [ואם כן שני הריבויים "גדי", באו ללמד שני דברים אחרים], והסיבה שלדעת שמואל איסור בשר בַּחֲלָב, חל (א) על איסור חלב, (ב) ועל איסור נבלה, כי לדעתו, איסור חל על איסור.

- ולפירוש שנראה לרש"י, שני הדינים הללו למדים מריבוי אחד "גדי", כי שקולים הם, ואין לך להעדיף אחד על חברו. [ונותרו עוד שני ריבויים "גדי", ללמד שני דברים אחרים].

המבשל (א) שליל (ב) דם (ג) שליא

(ד) או בשר בהמה טמאה – בַּחֲלָב

כבר נתבאר, שלכל הפירושים, נותרו שני כתובים "גדי", ללמד על דבר מסוים, אם נחשב הוא כבשר, לעניין איסור בשר בַּחֲלָב.

ולדברי שמואל, כתוב אחד בא לרבות את השליל [=עובר הנמצע במעי הבהמה], כלומר, ללמד, שהמבשל שליל בַּחֲלָב, דינו כמבשל בשר בַּחֲלָב.

וכתוב שני בא להוציא את הבהמה הטמאה, כלומר, ללמד, שדווקא בשר בהמה טהורה, הוא בכלל איסור בשר בַּחֲלָב, אבל בשר בהמה טמאה, אינו בכלל האיסור, ומותר לבשלו בַּחֲלָב, [ולהנות מהתבשיל, אבל לאכול ממנו אסור, כי הוא תבשיל בהמה טמאה].

ומסברא יש ללמוד עוד שני דברים, שאינם בכלל האיסור, אף על פי שהם חלק מהגדי, והם, (א) שליא. (ב) דם. והסיבה לכך שאינם בכלל האיסור, כי אינם נחשבים כלל כבשר הגדי, אלא כדבר היוצא ממנו, ולכן, דין פשוט הוא, שהמבשלם בַּחֲלָב, אינו עובר על איסור בשר בַּחֲלָב.

המבשל בשר – (א) בחלב זכר.

(ב) בחלב שחוטה. (ג) או בחלב טמאה.

כבר נזכר, ששלוש פעמים נאמר בתורה, "לא תבשל גדי בחלב אמו", ומתוך שנאמר בכל אחד מהכתובים "בחלב אמו" ולא נאמר "בחלב", הרי זה בא ללמד, שדווקא בחלב אמו אסור לבשל את הבשר, ולא בחלב אחר, ומכאן למד שמואל את שלושת הדינים הבאים.

א. "בְּחֵלֶב אֱמוּ" נאסר, ולא נאסר בְּחֵלֶב של זכר, שאם היה לזכר חלב מועט מן הדדים, [כגון אם נשתנה והיו לו דדים], מותר לבשל בשר בְּחֵלֶב זה. ואמר רב, לרב אחדבוי בר אמי, שמתוך כך שבא הכתוב למעט חלב של זכר, יש ללמוד מכך, שדווקא חלב של זכר, שאינו ראוי להיות אם כלל, מותר לבשלו בבשר, אבל חלב בהמה שעדיין לא ילדה, [שיש לה חלב כשהיא קרובה לימי לידתה], אף שעדיין אינה אם, אסור לבשל בשר בחלבה, כי מאחר שראויה להיות אם, חלבה בכלל הכתוב, "לא תבשל גְּדֵי בְּחֵלֶב אֱמוּ".

ב. "בְּחֵלֶב אֱמוּ" נאסר, ולא נאסר בְּחֵלֶב של שחוטה, כלומר המבשל בשר, בְּחֵלֶב שיצא מבהמה אחר שנשחטה, אינו עובר באיסור בשר בְּחֵלֶב, שכן "אֱמוּ" משמע, מי שראויה להיות אם, ולא מי שנשחטה, שאינה ראויה להיות אם.

ג. "בְּחֵלֶב אֱמוּ" נאסר, ולא נאסר בְּחֵלֶב של בהמה טמאה, כלומר המבשל בשר, בְּחֵלֶב של בהמה טמאה, אינו עובר באיסור בשר בְּחֵלֶב, שכן "בְּחֵלֶב אֱמוּ" משמע, שלא נאסר חֵלֶב אלא ממין שנאסר בשר, וכבר נתבאר, שהגדי האמור בעניין, אינו אלא בהמה טהורה, ואם כן גם החלב האמור בעניין הוא חלב בהמה טהורה.

האם לדעת שמואל איסור חל על איסור

מצד אחד, לעניין איסור בשר בחלב, מבואר, שלדעת שמואל איסור חל על איסור, ולכן, איסור בשר בְּחֵלֶב, חל על איסור חֵלֶב, ועל איסור נבלה. [כפי שנתבאר לעיל].

ומצד שני, לעניין איסור אכילת תרומה בטומאה, שנאמרו בו שני איסורים, (א) כהן טהור אסור לאכול תרומה טמאה, [ואם אכל אינו חייב מיתה]. (ב) כהן טמא אסור לאכול תרומה טהורה, [ואם אכל חייב מיתה בידי שמים, שנאמר, "וימתו בו פי יחלְהוּי"]. ומבואר, שלדעת שמואל [משום רבי אליעזר], אין איסור חל על איסור, ולכן אם תחילה נטמאת התרומה, וחל עליה איסור אכילת תרומה טמאה, [שאין בו חיוב מיתה], ולאחר מכן נטמא הכהן, לא חל על התרומה איסור אכילה לכהן טמא, [שיש בו חיוב מיתה], והכהן הזה, האוכל את התרומה הזו, אינו חייב מיתה.

ללשון ראשון – ברוב המקומות, דעת שמואל, שאיסור חל על איסור, ורק לעניין תרומה טמאה, גזרת הכתוב היא, שלא יחול עליה איסור אכילה בטומאת הגוף, שנאמר בו, "וימתו בו פי יחלְהוּי", ללמד שאין חיוב מיתה, אלא באכילת תרומה המתחללת באכילה זו, ולא בתרומה שכבר היתה טמאה ומחוללת קודם לכן.

וללשון שני – ברוב המקומות, דעת שמואל, שאיסור לא חל על איסור, ורק לעניין בשר בְּחֵלֶב, גזרת הכתוב היא, שהאיסור הזה חל גם על איסור חֵלֶב ונבלה, כי נאמר בכתוב הריבוי "גְּדֵי", ללמד זאת.

וללשון שלישי – [הא דידיה הא דרביה, כלומר] בכל המקומות, דעת שמואל, שאיסור חל על איסור, ולכן איסור בשר בְּחֵלֶב חל על איסור חֵלֶב ונבלה, [ולכאורה הוא הדין שאיסור אכילת תרומה בטומאת הגוף, חל על איסור אכילת תרומה טמאה]. ומה שאמר, שאיסור אכילת תרומה בטומאת הגוף אינו חל על איסור אכילת תרומה טמאה, לא אמר את דעתו, אלא את מה ששמע משמו של רבי אליעזר, ולדעתו של רבי אליעזר, בכל המקומות אין איסור חל על איסור.

המבשל חֵלֶב בְּחֵלֶב

ללשון ראשון וללשון שלישי – לדברי הכל, המבשלו עובר באיסור בישול בשר בְּחֵלֶב, [שכן אין כאן אלא איסור אחד]. אבל לעניין האוכלו נחלקו רבי אמי ורבי אסי, אחד מהם אומר, שהאוכל חייב גם על אכילת חֵלֶב, וגם על אכילת בשר בְּחֵלֶב, ללשון ראשון הטעם לכך הוא, כי איסור חל על איסור, [כדעת שמואל לעיל], וללשון שלישי הטעם לכך הוא, שמתוך שנאמר איסור אכילה בלשון בישול, "לא תבַשֵּׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב אֱמוּ", למדנו, שכל שיש בבישולו איסור בשר בְּחֵלֶב, גם באכילתו יש איסור בשר בְּחֵלֶב. ואחד מהם אומר, שאין איסור חל על איסור, ולכן לא חל איסור בשר בְּחֵלֶב על איסור חֵלֶב, ואינו לוקה על איסור אכילת בשר בְּחֵלֶב, [אלא על איסור אכילת חֵלֶב].

וללשון שני – לדברי הכל, האוכלו אינו עובר אלא באיסור חֵלֶב, ולא על איסור בשר בְּחֵלֶב, כי אין איסור חל על איסור. אבל לעניין בישולו נחלקו, אחד מהם אומר, שהמבשלו עובר באיסור בישול בשר בְּחֵלֶב, שכן בבישול אין כאן איסור אחר שימנע מאיסור בישול בשר בְּחֵלֶב לחול. ואחד מהם אומר, מתוך שנאמר איסור אכילה בלשון בישול, "לא תבַשֵּׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב אֱמוּ", למדנו, שכל שאין באכילתו איסור בשר בְּחֵלֶב, גם בבישולו אין איסור בשר בְּחֵלֶב, ולכן המבשל חֵלֶב בְּחֵלֶב אינו עובר בשום איסור.

וללשון רביעי – לדברי הכל, המבשלו עובר

באיסור בישול בשר פֶּחֶלֶב, שכן בבישול אין כאן איסור אחר שימנע מאיסור בישול בשר פֶּחֶלֶב לחול. ולדברי הכל האוכלו אינו עובר אלא באיסור חֶלֶב, ולא על איסור בשר פֶּחֶלֶב, כי אין איסור חל על איסור.

-

< דבר נוסף שאינו נחשב כחלב, ולא אסרה תורה לבשל בו בשר :

– מי חלב [=נסיובי החלב].

ודווקא לעניין איסור בשר בחלב, מי החלב אינם נחשבים כחלב, אבל לעניין הכשר לקבל טומאה, מי החלב נחשבים כמשקה, כמו החלב עצמו, ומכשירים את האוכלים לקבל טומאה. [וכמו כן, המוחל, הוא המשקה הזב מן הזיתים, נחשב כמשקה, כמו השמן ומכשיר את האוכלים לקבל טומאה].

< דברים נוספים שאינם נחשבים כבשר, ולא אסרה תורה לבשלם בחלב :

– (א) העצמות. (ב) והגידים. (ג) והקרניים. (ד) והטלפים.

< לדעת האומרים, שאיסור חל על איסור, כשם שאיסור בשר בחלב חל על איסור חלב ונבלה, [כפי שנתבאר לעיל], כך הוא חל על האיסורים הבאים :

– (א) בשר פיגול. (ב) בשר נותר. (ג) בשר קדשים שנטמא.

דעת ברייתא [הראשונה] הלומדת פרטי איסור בשר בחלב באופן אחר מהמבואר לעיל [קיי"ג]

לעיל בדף קיי"ג נתבאר, שלדברי רבי אלעזר, סתם "גדי" האמור בתורה כולל כל מיני בהמות.

ואמר שמואל, מתוך שנאמר שלוש פעמים, "לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ", יש ללמוד : (א) שבכלל הבשר האמור כאן לאיסור בשר בחלב, יש להוסיף חלב ונבלה. (ב) שבכלל הבשר האמור כאן לאיסור בשר בחלב, יש להוסיף את השליל. (ג) שיש להוציא את הבהמות הטמאות מכלל הבשר האמור כאן לאיסור בשר בחלב.

ומתוך שנאמר בכתוב שלוש פעמים "לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ", יש להוציא מכלל חלב האסור בבישול עם הבשר, (א) חלב של זכר. (ב) חלב של שחוטה. (ג) חלב של טמאה.

וכאן בסוגיה מבואר, שהתנא של הברייתא חולק על כל הדברים הללו.

ולדעתו, סתם "גדי" האמור בתורה, הוא גדי עיזים בלבד, ואם כן משמעות הכתוב "לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ", אינה אלא בגדי עיזים. [ורק על ידי ריבוי, יש ללמוד גם שאר מינים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן, אבל לא ממשמעות הכתוב].

וכמו כן לדעת התנא של הברייתא, אין צריך שום מיעוט ללמד, שחלב זכר וחלב שחוטה אינו בכלל האיסור, כי משמעות הכתוב, "לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ", היא בחלב של אם הגדי, והיא אינה זכר ולא שחוטה.

והסיבה שחזרה תורה על הכתוב, "לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ", פעם שניה ופעם שלישית, היא, כי אם היה רק כתוב אחד, משמעות הכתוב לאסור בשר גדי עיזים, בחלב עיזים בלבד, שכן משמעות הכתוב "גְדֵי", היינו גדי עיזים, ואם כן חלב אמו של הגדי, הזה הוא חלב עיזים.

וכשחזרה תורה על הכתוב פעם שניה, באה לרבות כל שאר מיני בהמות, שיהיה אסור לבשל בשרם, בחלב כל שאר הבהמות.

וכשחזרה תורה פעם שלישית על הכתוב, הרי זה בא למעט, ולומר, שרק בשר בהמות טהורות אסור לבשל בחלביהן, אבל בשר בהמות טמאות, מותר לבשל בחלב, וכן מותר לבשל בשר בחלב בהמות טמאות.

< ורק על ידי שחזרה תורה על הכתוב [פעם שניה], למדנו, שהאיסור נוהג בכל הבהמות, ולא רק בבשר גדי עיזים וחלב עיזים, אבל לולא החזרה, לא היה ניתן ללמוד זאת בקל וחומר הבא. אם העז הקלה, שהיא מותרת בהרבעה עם גדי העיזים, [שהם מין אחד], אסור לבשל אותו בחלבה, קל וחומר שפרה וכבשה החמורים, שאסורים בהרבעה עם גדי העיזים, [שהם מינים שונים], שיהיה אסור לבשל אותו בחלביהן.

כי מצד שני העז חמורה מהפרה והכבשה, שכן העז אסורה להישחט עם בנה ביום אחד, מה שאין כן הפרה והכבשה, שמותרים להישחט עם גדי העיזים ביום אחד.

דעת תניא אידך למה חזרה תורה על הכתוב

"לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ" פעם שניה

ושלישית

א. הכתוב הראשון.

אם היה רק כתוב רק פעם אחת, "לא תִבְשֵׁל גְדֵי פֶּחֶלֶב אִמּוֹ", לא היה אסור אלא גדי עיזים בחלב עיזים, שכן משמעות הכתוב "גְדֵי", היינו

גדי עזים, ואם כן חלב אמו של הגדי, הוזה הוא

חלב עזים.

ב. הכתוב השני.

וכשחזרה תורה על הכתוב פעם שניה, באה לרבות גם את חלב הפרה [=אחותו גדולה], שאסור לבשלו עם בשר הגדי.

והטעם לכך, שרק חלב הפרה נתרבה בכתוב זה, ולא נתרבה גם חלב כבשה [=אחותו קטנה], כי פרה חלוקה הרבה מעז, יותר ממה שהכבשה חלוקה ממנה.

שהכבשה חלוקה מן העז בדבר אחד, והוא שאסורה בהרבעה עמה, אבל הפרה חלוקה מן העז בדבר נוסף, והוא, שאינה מצטרפת עמו למעשר בהמה.

ומאחר שהפרה חלוקה כל כך מן העז, מסתבר שתהא חלוקה ממנו גם לדבר זה, שיהיה אסור לבשל את בשר גדי העיזים בחלב הפרה.

[אבל בקל וחומר בלא הכתוב לא היה ניתן ללמוד דין זה. כי היינו אומרים, אם העז הקלה, שהיא מצטרפת עם הגדי למעשר בהמה, אסור לבשל אותו בחלבה, קל וחומר שפרה שאינה מצטרפת עם גדי עיזים למעשר בהמה, שיהיה אסור לבשל אותו בחלביהן. - כי מצד שני ניתן לומר, שהעז חמורה מהפרה, שכן העז אסורה להישחט עם בנה ביום אחד, מה שאין כן הפרה, שמותרת להישחט עם גדי העיזים ביום אחד].

ומכל מקום, אחר שלמדנו מהכתוב, שאסור לבשל את בשר הגדי גם בחלב פרה, יש ללמוד בבניין אב, מהצד השווה של חלב עז וחלב פרה,

שכשם שאסור לבשל את בשר הגדי בחלביהן, כך אסור לבשל את בשר הגדי בחלב כבשה.

[שאם תאמר אין ללמוד דין חלב כבשה, מדין חלב עז, שכן עז חמורה, שאסורה להישחט עם בנה הגדי ביום אחד, פרה תוכיח, שאף על פי שאין בה חומרה זו, אסור לבשל את בשר הגדי בחלבה, ואם תאמר שאין ללמוד דין חלב כבשה, מדין חלב פרה, שכן היא חלוקה מהגדי הרבה, שאינה מצטרפת עמו למעשר בהמה, עז תוכיח, שאף על פי שאינה רחוקה כל כך מהגדי, שכן היא מצטרפת עם בנה הגדי למעשר בהמה, אף על פי כן אסור לבשלו בחלבה. ונמצא שהצד השווה שבפרה ובעז שהוא הגורם להם איסור אינו לא חוסר צירוף למעשר בהמה ולא איסור שחיטה ביום אחד, אלא כל שהוא חלב אסור לבשל בו בשר, והוא הדין לחלב כבשה].

אלא שהקשו על כך, אם כן, גם דין חלב פרה,

יהא למד בבניין אב מהצד השווה של חלב עז וחלב כבשה. ותרצו, שבאמת ניתן ללמוד זאת בבניין אב.

[עד כאן ביאור הסוגיה כפי הפירוש ששמע רש"י. אולם לפי הפירוש שראה רש"י מכתובת ר' יוסף טוב עלם ז"ל, הכתוב השני בא ללמד, שכל מיני בהמות טהורות הם בכלל גדי האמור בעניין, [כפי שנתבאר בדעת הברייתא הראשונה], וכל האמור בסוגיה בעניין אחותו גדולה ואחותו קטנה, נאמר לעניין הכתוב השלישי, שתחילה רצו ללמוד ממנו דין אחותו גדולה וקטנה, ולבסוף למדו זאת בבניין אב, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך].

ג. הכתוב השלישי.

לפירוש ר' יוסף טוב עלם ז"ל, מתחילה רצו לומר,

שאם היו רק שני הכתובים הראשונים, [שהאחד מלמד על בשר הגדי שאסור בחלב אמו, והשני מלמד על כל שאר הבהמות שאסורים בחלביהן], היה מקום לומר,

שלא נאמר האיסור, אלא שלא לבשר גדי בחלב אמו ממש, [שחלוקים זה מזה משום שאסורים להישחט יחד ביום אחד], וכן שלא לבשל הגדי בחלב פרה וכבשה, [שחלוקים ממנו בכך שאסורים בהרבעה עמו], אבל מותר לבשל את הגדי בחלב עז אחרת, שאינה אמו, שכן אינה חלוקה ממנו, לא לעניין שחיטה ביום אחד, ולא לעניין איסור הרבעה, ולכך נאמר הכתוב השלישי, ללמד שגם בחלב עז אחרת שאינה אמו אסור לבשל את הגדי.

והכתוב בא ללמד דווקא על עז זקנה [=אחותו גדולה], שכבר נתעשרה, שעל כל פנים חלוקה מהגדי בכך שאינה מצטרפת עמו למעשר בהמה.

ומכל מקום גם עז צעירה שמצטרפת עמו למעשר בהמה, אסור לבשלו בחלבה, ואף שאין ללמוד מהכתובים [כי אין כתוב רביעי], יש ללמוד זאת מבניין אב, מהצד השווה מאמו ועז זקנה, שאין בהם חומרא שווה, [שכן בכל אחד חומרא אחרת, זו חלוקה ממנו לעניין שחיטה ביום אחד, וזו חלוקה ממנו לעניין מעשר בהמה], והצד השווה ששניהם חלבים אסור, והוא הדין לחלב עז צעירה, שיש לה חלב, ויהא אסור לבשל בו בשר הגדי.

אולם לבסוף דחו זאת, ואמרו, שגם ללמד על חלב עז זקנה אין צריך את הכתוב השלישי, וניתן ללמוד שאסור לבשל הגדי בחלבה, מבניין אב, מהצד השווה של אמו ופרה וכבשה, שאין בהם חומרא שווה, [שכן בכל אחד חומרא אחרת, זו חלוקה ממנו לעניין שחיטה ביום אחד, ואלו חלוקות ממנו לעניין הרבעה], והצד השווה ששניהם חלבים אסור, והוא הדין לחלב עז זקנה, שיש לה חלב, ויהא אסור לבשל בו בשר הגדי.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

ומעתה יש לבאר מדוע נאמר הכתוב השלישי.

ומסקנת הסוגיה, [שלדעת הברייתא הזו], חזרה תורה על הכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" פעם שלישית, ללמד, שלא רק בחלב אמו אין לבשל את הגדי, אלא אף בחלב עצמו, כגון שחלבו עז בחייה, ואחר כך שחטוה, אסור לבשל בשרה בחלבה.

< ודוקא משום שנאמר הכתוב פעם שלישית, למדו, שאסור לבשל את העז אף בחלב עצמה, אבל לולא הכתוב, לא היה ניתן ללמוד זאת בקל וחומר הבא, על פי מה שמצינו, שצירוף שני פירות קל מצירוף פרי ואמו, שכן מותר לשחוט שני בנים של פרה אחת ביום אחד [שהם שני פירות של אם אחת], אבל אסור לשחוט האם ובנה ביום אחד, [שהם אם ופריה], ומעתה, אם במקום הצירוף הקל, שהוא צירוף שני פירות, מצינו שלעניין בשר בחלב הדבר אסור, שכן אסור לבשל גדי בחלב אמו, אף שהגדי והחלב שניהם פירות האם, כל שכן שיהיה אסור לבשל את העז בחלב עצמה, שהצירוף הזה הוא חמור, שכן החלב הוא פרי העז, ויש כאן צירוף של אם ופריה.

ונאמרו בגמרא כמה ביאורים למה נדחה קל וחומר זה:

- לדברי רב אחדבוי בר אמי – יש לדחות קל וחומר זה, כי יש להוכיח שפרי ופרי אינם חמורים מאם ופריה, שכן מצינו, שסוסה שילדה סוס [בן סוס], ופרד [בן חמור], שני הפירות אסורים זה עם זה, כי זה סוס וזה פרד, והפרי שהוא סוס מותר עם אמו. [אולם ראיתו נדחית, כי באמת הסיבה שסוס ופרד אסורים זה עם זה, אינה משום ששניהם פירות, אלא אדרבה משום שאינם פירות שווים, שזה בן סוס וזה בן חמור].

- ולדברי מר בריה דרבנא – יש לדחות את הקל וחומר הנ"ל, כי יש להוכיח שפרי ופרי אינם חמורים מאם ופריה, שכן מצינו, ששפחה שילדה בן ובת, ושחררו את הבת, הבן שהוא עבד מותר בעבדים, שהם מין האם, ואסור באחותו שהיא פרי כמותו. [אולם ראיתו נדחית, כי באמת הסיבה שהעבד אסור באחותו, אינה משום ששניהם פרי האם, אלא אדרבה, משום שעל ידי השחרור, נעשית בת חורין, ושוב אינה כפרי האם].

- ולדברי רב אידי בר אבין – יש לדחות את הקל וחומר הנ"ל, כי יש להוכיח שפרי ופרי אינם חמורים מאם ופריה, שכן מצינו, ששני מיני זרעים שהם גידולי קרקע, [הם פירות הקרקע והקרקע היא האם], הם אסורים זה עם זה, וכל אחד מותר בפני עצמו עם הקרקע שגידלה אותם. [אולם ראיתו נדחית, כי אין שני הפירות אסורים זה עם זה, אלא על ידי האם, כלומר על ידי זריעתם בקרקע, אבל שלא בקרקע, הם מותרים להיות יחד].

- ולדברי רב אשי – יש לדחות את הקל וחומר הנ"ל, כי סברא פשוטה היא, ששני פירות שהם גופים מוחלקים, יהיה חלוקים זה מזה יותר מאשר פרי ואם שהם גוף אחד, כחלב היוצא מהעז, ואין זה כשאר פרי ואם, שהפרי הוא גוף אחר מהאם, כשוחט אם ובנה ביום אחד, שבזה ודאי פרי ואם חלוקים יותר מאשר שני פירות.

הנאה מנבלה

לדעת רבי מאיר – מותר למכור את הנבלה, בין לגר תושב ובן לגוי, וכמו כן ניתן לתת את הנבלה במתנה, בין לגר תושב ובין לגוי, שנאמר, "לְגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תְּתַנְּנָה וְאָכְלָה אוּ מִכַּר לְנֶכְרִי", ונכתבה המתנה והמכירה בין הגר לבין הנוכרי ללמד שבין לזה ובין לזה ניתן לתת במתנה או למכור [שיש לקרוא את הכתוב כך "לְגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תְּתַנְּנָה וְאָכְלָה אוּ מִכַּר" וכן יש לקרוא את הכתוב כך "תְּתַנְּנָה וְאָכְלָה אוּ מִכַּר לְנֶכְרִי"], אלא מתוך שהקדימה תורה את הגר, והסמיכה לו את המתנה, ואחרת את הגוי, והסמיכה לו את המכירה, יש ללמוד, שיש להקדים מתנה לגר על פני מכירה לגוי.

ולדעת רבי יהודה – לגר יתן את הנבלה במתנה, אבל לגוי לא יתן לו במתנה אלא במכירה בלבד, שכן בכתוב הנ"ל נאמר "או", "לְגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תְּתַנְּנָה וְאָכְלָה אוּ מִכַּר לְנֶכְרִי", לחלק בין דין הגר לדין הגוי, ללמד, שלגר יתן במתנה, ולנוכרי במכירה ולא במתנה.

מניין שבשר בחלב אסור באכילה [ובהנאה]

בכל המקומות שנזכר בתורה איסור בשר בחלב, נאמר האיסור על הבישול, "לא תִבְשֵׁל גְּדִי בַחֲלָב אָמוֹ", אולם במשנתנו מבואר, שלא רק הבישול אסור, אלא אף ההנאה מהתבשיל הזה, ובכלל זה האכילה ממנו ושאר הנאות, ולהלן יתבאר בעזה"י, מניין לנו שתבשיל בשר בחלב אסור באכילה ובהנאה.

א. דעת רב אשי – מהכתוב, "לא תאכל כל תועבה".

לדעת רב אשי, הכתוב "לא תאכל כל תועבה", מלמד, שכל דבר שאסרו הכתוב ותיעבו, הרי זה אסור באכילה, ולא רק באכילה, אלא גם בהנאה, שכן דעת רבי אבהו אמר רבי אלעזר, כל מקום שנאמר "לא תאכל", הדבר אסור, הן באכילה והן בהנאה, אלא אם כן מפורש בכתוב היתר הנאה, [שכן מצינו לעניין איסור נבלות, שנאמר בכתוב, "לא תאכלו כל נבלה", ואף על פי שהוזכרה רק אכילה לאיסור, הוצרך הכתוב להתיר את ההנאה בפירוש, "לְגֵר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי תְּתַנְּנָה וְאָכְלָה אוּ מִכַּר לְנֶכְרִי", משמע, שאם לא

היה מתיר את ההנאה, מתוך שנאמר "לא תאכלו", כבר היינו לומדים שגם ההנאה אסורה].

ותבשיל בשר בחלב, הוא תבשיל שתיעבו הכתוב, שהרי אסר לבשל בשר בחלב, ומאחר שתיעבו הכתוב, הרי זה בכלל הכתוב "לא תאכל כל תועבה", ואם כן אסור הוא באכילה ובהנאה.

[דעות חכמים אחרים, יתבארו בעזה"י להלן בדף קט"ו, לאחר הקטע הבא].

דף קט"ו

דברים שאינם בכלל "לא תאכל כל תועבה"

לעיל נתבאר, שלדעת רב אשי, הכתוב "לא תאכל כל תועבה", מלמד, שכל דבר שתיעבו הכתוב ואסרו, הרי זה אסור באכילה [ובהנאה].

אולם לא כל הדברים שאסרה תורה לעשות, נאסרים באכילה והנאה מחמת הכתוב הזה, ולהלן יתבאר בעזה"י דברים שאסרה תורה לעשות, ואף על פי כן אינם נאסרים באכילה והנאה.

א. מעשי שבת.

העושה מלאכה בשבת, כגון מבשל בה, אף על פי שעשה דבר שאסרה תורה ותיעבה אותו, [לדעת רבי מאיר ורבי יהודה], מהתורה לא נאסר התבשיל באכילה והנאה, [אלא מדברי חכמים, כפי שנתבאר בדף ט"ו].

והטעם לכך כי לעניין זה נאמר המיעוט "כי קדש הוא לכם" ללמד שדווקא היא עצמה קדושה אבל מעשיה אינם קדושים.

ב. מעשי חרישת שור וחמור וכן דישה בפרה חסומה.

החורש בשור וחמור, או דש בפרה חסומה, אף על פי שעושה דבר שאסרה תורה ותיעבה אותו, לא נאסרו הגידולים והדישה.

והטעם לכך, כי יש ללמוד בקל וחומר, שאם מעשי שבת החמורה אינם נאסרים, כל שכן שמעשים אלו, שהם קלים יותר, לא יאסרו.

ג. כלאי זרעים.

הזורע שני מיני זרעים, אף על פי שעושה דבר שאסרה תורה ותיעבה אותו, לא נאסרו הגידולים.

ומתחילה רצו לומר, שהטעם לכך, כי בכלאי הכרם נאמר, "לא תזרע פְּרִמָּה פְּלִאִים פֶּן תִּקְדָּשׁ הַמְּלָאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וַתְּבוֹאֵת הַפְּרִים", ללמד, שהגידולים נאסרים, ומכאן, שדווקא כלאי הכרם נאסרים, אבל כלאי זרעים אינם נאסרים. אבל דחו זאת כי מהכתוב הזה אין ללמוד אלא שדווקא כלאי הכרם נאסרים אף בהנאה ולא כלאי זרעים אבל היתר אכילה בכלאי זרעים אין ללמוד מכאן.

ולמסקנה, הטעם לכך שכלאי זרעים אינם נאסרים, כי הוקשו לכלאי בהמה, שנאמר, "אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ בְּהַמִּתְדָּה לֹא תִרְבִּיעַ פְּלִאִים שְׂדֵד לֹא תִזְרַע פְּלִאִים", ומכאן, שכשם שכלאי בהמה לא נאסרו, כך כלאי זרעים אינם אסורים. [והיתר כלאי בהמה עצמם יש ללמוד, מתוך כך שנאסרו כלאים לקרבן, משמע שלהדיוט הם מותרים].

ד. אותו ואת בנו.

השוחט את האם ובנה ביום אחד, אף על פי שעושה דבר שאסרה תורה ותיעבה אותו, לא נאסרו באכילה.

והראיה לכך היא, מתוך שהוצרכה תורה לאסור מחוסר זמן לקרבן, משמע שלהדיוט הוא מותר, ואותו ואת בנו נחשב כמחוסר זמן, שהיום אסור, ומחר מותר.

ה. שילוח הקן.

פירוש ראשון <

הנוטל אם על הבנים, אף על פי שעושה דבר שאסרה תורה, ותיעבה אותו לא נאסרה האם.

והסיבה לכך כי העושה כן מצווה לשלח את האם אף עתה ולא יתכן שתצווה תורה לשלח דבר אסור שהמוצאו יכשל בו.

פירוש שני <

מאחר שאמרה תורה לא תקח האם על הבנים, נמצא, שבשעה שהיתה על הבנים, אסרה אותה תורה, ותיעבה אותה, ואף על פי כן אינה נאסרת בכך, והמוצאה מותר לאוכלה.

והסיבה לכך כי מאחר שצוותה תורה על שילוח האם, לא יתכן שתצווה תורה לשלח דבר אסור, שהמוצאו יכשל בו.

[המשך] מניין שבשר

בחלב אסור באכילה [ובהנאה]

ב. דעת ריש לקיש – מהכתוב, "אֶל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר וּבִשְׁל מִבְּשָׁל".

לדעת ריש לקיש, בעניין איסור אכילת קרבן פסח על ידי בישול, כפלה תורה את המילה

מבושל, שנאמר, "אל תאכלו ממנו נא ובשל
מבשול", וזאת ללמד על דבר נוסף, שאסור
לאכלו על ידי בישול, והוא בשר בחלב, שאסרה
תורה לבשלם יחד. וכשם שפסח מבושל אסור
גם באכילה וגם בהנאה, [ככל קדשים פסולים
הנשרפים], כך תבשיל בשר בחלב, אסור גם
באכילה וגם בהנאה.

ג. **דעת רבי** [שאמר רבי יוחנן] – **מהכתוב**, "לא
תאכלנו".

לדעת רבי, איסור אכילה של בשר בחלב, למד
מהכתוב בסוף עניין פסולי המוקדשים
[=קדשים שנפסלו], "רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם
הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר. לא תאכלנו על
הארץ תשפכו פנים. לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך
אחריך כי תעשה הישר בעיני ה'", שנכפל כאן איסור
אכילה, האחד נאמר לגופו, לאסור אכילת דם,
והשני נאמר לדבר אחר ולא נתפרש בכתוב מה
הוא, ומסתבר שנאמר לעניין בשר בחלב, שהוא
דבר הדומה לפרשה, המדברת בפסולי
המוקדשים שנפדו, שהם דברים המורכבים
משני מינים, מוקדשים וחולין, [שמותרים
באכילה כחולין, ואסורים בגיזה ועבודה
כקדשים], ובשר בחלב דומה לזה, שגם הוא
מורכב משני מינים, בשר, וחלב.

ואיסור הנאה של בשר בחלב למד **בגזרה שווה**,
שנאמר בעניין בשר בחלב לשון קדושה, "כי עם
קדוש אתה לה' אִקִּיף לא תבשל גְּדֵי בַחֲלָב
אָמוֹ", וכן נאמר לעניין בעילת איסור, "ולא
יהיה קדש מפני ישראל", ומכאן, שכשם
שבבעילה נאסרה ההנאה, [שהבעילה הנאה היא],
אף כשנאסר בשר בחלב, נאסרה ההנאה שבו.

ד. **דעת דבי רבי אליעזר** – **מהכתוב**, "לא תאכלו
**כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או
מכר לנכרי** כי עם קדוש אתה לה' אִקִּיף לא תבשל גְּדֵי
בַחֲלָב אָמוֹ".

לדעת דבי רבי אליעזר, איסור הנאה בבשר
בחלב למד מהכתוב, "לא תאכלו כל נבלה לגר
אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי
עם קדוש אתה לה' אִקִּיף לא תבשל גְּדֵי בַחֲלָב
אָמוֹ", שמשמעות הכתוב היא, שמותר לתת או
למכור את הנבלה, ועל ידי כך להנות ממנה,
ובלבד שלא יבשלנה בשר בחלב, שאז יאסר
מלהנות ממנה, הרי שבישול בשר בחלב אוסר
בהנאה.

ה. **דעת דבי רבי ישמעאל** – **מתוך שנאמר שלוש
פעמים**, "לא תבשל גְּדֵי בַחֲלָב אָמוֹ".

לדעת דבי רבי ישמעאל מתוך שנאמר האיסור
הזה שלוש פעמים, [א] "ראשית בכורי אדמתך תביא
בית ה' אִקִּיף לא תבשל גְּדֵי בַחֲלָב אָמוֹ" [שמות כ"ג
י"ט]. [ב] "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אִקִּיף לא
תבשל גְּדֵי בַחֲלָב אָמוֹ". [שמות ל"ד כ"ו]. [ג] "לא
תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר
לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אִקִּיף לא תבשל גְּדֵי בַחֲלָב
אָמוֹ". למדנו שלושה איסורים בדבר. אחד
איסור **אכילה**. אחד איסור **הנאה**. ואחד איסור
בישול.

ו. **דעת איסי בן יהודה** – **בגזרה שווה, וקל
וחומר**.

לדעת איסי בן יהודה, יש ללמוד **בגזרה שווה**,
שתבשיל בשר בחלב **אסור באכילה**, שכן נאמר
בעניין בשר בחלב לשון קדושה, "כי עם קדוש
אתה לה' אִקִּיף לא תבשל גְּדֵי בַחֲלָב אָמוֹ", וכן
נאמר לעניין איסור אכילת טרפה "ואנשי קדש
תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לקבל
תשלכון אתו", ומכאן, שכשם שהטרפה אסורה
באכילה כך בשר בחלב אסור באכילה.

ובקל וחומר יש ללמוד שתבשיל בשר בחלב
אסור גם בהנאה, שכן ערלה קלה, שלא נעשית
בה עברה, אסורה בהנאה, ואם כן, קל וחומר
לתבשיל בשר בחלב החמור, שנעשית בו עברה,
שהוא אסור בהנאה.

ואין לדחות קל וחומר זה, בטענה, שהסיבה
שערלה אסורה בהנאה, כי באמת היא חמורה
יותר, וחומריתה שלא היה לה היתר מעולם, שכן
עניין זה אינו נחשב סיבה לאסור בהנאה, שהרי
חמץ בפסח אסור בהנאה, אף על פי שהיה לו
היתר תחילה. ואין לומר שהסיבה שחמץ בפסח
אסור בהנאה כי יש בו חומרא אחרת, שהוא
ענוש כרת, שכן מצינו איסור הנאה בכלאי
הכרם, אף על פי שאין בהם כרת. ואם כן, לא
החומרות הללו גורמות לאיסור הנאה, ונמצא
שלעניין הסיבה לאסור בהנאה, ערלה קלה
מבשר בחלב, ואף על פי כן אסורה בהנאה, ואם
כן, כל שכן שבשר בחלב יהיו אסורים בהנאה.
[ועניין זה נחשב כקל וחומר, ולא כבניין אב,
הלמד מהצד השווה של שלושת הדברים הללו,
כי רק כשכל אחד מהדברים נצרך ללמד על
חבירו, שאין חומרותו גורמת, נחשב הדבר
כבניין אב, אבל כאן, אחר שהוכחנו מכלאי
הכרם שחומרת כרת אינה גורמת, שוב אין
להקשות על כלאי הכרם שמא יש בהם חומרא
אחרת שגורמת, כי אין בו חומרא אחרת, כגון
שלא היתה לו שעת היתר, כי באמת היתה לו
שעת היתר, שהזרע שתחילה היה מותר נאסר].

ורק איסור הנאה יש ללומדו מהקל וחומר הזה,
אבל איסורא אכילה צריך ללומדו מגזרה שווה,
שכן אם לא היינו למדים תחילה מגזרה שווה
שבשר בחלב אסורים באכילה, שוב לא היינו

למדדים בקל וחומר שהם אסורים, כיהיה מקום לדחות את הקל וחומר, ולומר, חורש בשור וחמור יוכיח, שעשה עברה, ולא נאסר הדבר.

אבל אחר שלמדו שבשר בחלב נאסרים לכל הפחות באכילה, ואינם דומים לחרישת שור וחמור, מעתה אין לדחות את הקל וחומר, המלמד שאסורים אף בהנאה.

מדוע אין ללמוד איסור הנאה בבשר בחלב בניין אב מהצד השווה של ערלה וחמץ בפסח

לכאורה [לדעת איסי בן יהודה], היה מקום ללמוד בניין אב, מהצד השווה של ערלה וחמץ בפסח, שכשם ששניהם אסורים באכילה, ואסורים אף בהנאה, כך תבשיל של בשר בחלב, שהוא אסור באכילה, יהא אסור אף בהנאה. [שכן אם נאמר שאין ללמוד מחמץ בפסח, שהוא חמור, בכך שעונשו כרת, ערלה תוכיח, שאין חומרא זו גורמת לאיסור הנאה, שהרי אין עונשה כרת ובכל זאת אסורה בהנאה. ואם נאמר שאין ללמוד מערלה, שהיא חמורה, בכך שמתחילתה אסורה היתה, חמץ בפסח יוכיח, שאין בו חומרא זו, שהרי היה מותר קודם הפסח, ואף על פי כן אסור בהנאה. ואם כן לא אחת מהחומרות הללו גורמת לאיסור הנאה, אלא כל שהוא אסור, אסור גם בהנאה].

ומכל מקום, אין ללמוד זאת בניין אב, ונאמרו בגמרא כמה טעמים לדבר זה.

לדעת רב אשי – יש לדחות בניין אב זה כי מצד שני מצינו דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה וזה נבלה ואם כן מניין לך שתבשיל בשר בחלב יהא כערלה וחמץ ולאיהא כנבלה. [אולם רב מרדכי לא קיבל זאת משום שלדברי ריש לקיש אין לדחות בניין אב מהצד השווה של שני דברים מכך שניתן לדמות לדבר אחר].

ולדעת רב מרדכי – יש לדחות את הבניין אב הני"ל כי בשני הדברים הללו ערלה וחמץ בפסח יש דבר שווה שאינו בבשר בחלב והוא ששני האיסורים הללו הם גידולי קרקע ואף על פי שאין בכך חומרא [וקל וחומר לא היה נדחה בטענה שהמלמד הוא גידולי קרקע והמלמד אינו גידולי קרקע] לימוד של בניין אב מהצד השווה של שני דברים ניתן לדחותו בכל טענה שהיא שאין המלמדים שווים לבא ללמוד.

דף קט"ז

חדא מחדא – קולא וחומרא פרכינן. כל דהו לא פרכינן.

חדא מתרתי – אפילו כל דהו פרכינן.

חדא מתלת – אי הדר דינא ואתי במה הצד, פרכינן כל דהו. ואי לא, קולא וחומרא פרכינן, כל דהו לא פרכינן.

הנאסר בכלאי הכרם

שני כתובים נאסרו לעניין איסור כלאי הכרם (א) "פן תקדש המלאה" כלומר רק מה שגדל ומתמלא באיסור ולא מה שהיה קודם לכן. (ב) "הזרע אשר תזרע" כלומר אף מה שנזרע תחילה.

וישב אביי את שני הכתובים,

- שכשהיתה תחילת הזריעה באיסור, כגון שזרע **בתוך הכרם, נאסר אף הזרע שהיה מותר קודם לכן.**

- אבל **כשתחילת הזריעה היתה בהיתר**, כגון **חוץ לכרם**, ואחר כך העבירו את השתיל בעציץ נקוב בכרם, [שהוא יונק מהכרם], **לא נאסר אלא מה שגדל בעודו בכרם, ולא מה שהיה קודם לכן**, [וכשהתוספת היא לכל הפחות אחד ממאתים מהכל, היא אוסרת את הכל, כדין כלאי הכרם שאינם בטלים אלא כשהם פחות מאחד ממאתים].

דעת רבי שמעון בן יהודה משום

רבי שמעון לעניין איסור בשר בחלב

לעיל נתבאר שלדעת הרבה חכמים תבשיל של בשר בחלב אסור באכילה ובהנאה.

אולם לדעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון, תבשיל בשר בחלב **אסור באכילה ומותר בהנאה.**

ודבר זה למד **בגזרה שווה**, שכן נאמר בעניין בשר בחלב, לשון קדושה, "כי עם קדוש אתה לה' אקיף לא תבשל גדי בחלב אמו", וכן נאמר לעניין איסור אכילת טרפה "ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלקון אתו", ומכאן, שכשם שהטרפה אסורה באכילה ומותרת בהנאה, כך בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה.

אלו מיני בשר אסרה תורה לבשל בחלב

לדעת חכמים, כל הבשר הכשר לאכילה, בין של בהמה, ובין של חיה, ובין של עוף, אסרה תורה

לבשלו בחלב, [כפי שנתבאר בתחילת הפרק].
אולם יש תנאים החולקים על כך, כפי שיתבאר
בעזה"י להלן:

**לדעת רבי עקיבא – מדין תורה, רק בשר בהמה
טהורה אסור לבשלו בחלב, אבל בשר חיה ועוף
לא אסרה תורה לבשלים בחלב, שנאמר שלוש
פעמים, "לא תבשל גדי בחלב אמו", אחד למעט
בשר חיה, ואחד למעט בשר עוף, ואחד למעט
בשר בהמה טמאה. ומכל מקום חכמים אסרו
לבשל גם בשר חיה ועוף בחלב.** [ולדעת רבי

עקיבא, לא נצרכו הכתובים הללו ללמד שאיסור בשר
בחלב חל על איסור חלב ונבלה, כי לדעתו בכל מקום
איסור חל על איסור. וכמו כן לא נצרכו הכתובים
הללו ללמד שגם השליל אסור לבשלו בחלב, כי לדעת

רבי עקיבא השליל הרי הוא כגדי גמור. וממילא
נותרו הכתובים הללו ללמד על בשר חיה, ובשר עוף,
ובשר בהמה טמאה].

**ולדעת רבי יוסי הגלילי – מדין תורה, בשר
בהמה וחיה טהורים אסורים לבשלים בחלב,
שנאמר, "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך
תתננה וצקלה או מִכֹּר לְנִכְרֵי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֶתָּה לֵה' אֱלֹהֶיךָ
לֹא תִבְשֵׁל גְּדִי בְּחֵלֶב אִמּוֹ", להקיש איסור בשר
בחלב לאיסור נבלה וללמד, שאין נוהג איסור
בשר בחלב אלא בדברים שנוהג בהם איסור
נבלה, להוציא בעלי חיים טמאים, שאין נוהג
בהם איסור נבלה, וכמו כן, אין איסור לבשלים
בחלב. ונוסף עליהם העוף, אף על פי שהוא
טהור, ונוהג בו איסור נבלה, שאין איסור
לבשלו בחלב, כי נאמר בכתוב "בְּחֵלֶב אִמּוֹ",
ללמד, שאין האיסור נוהג אלא במי שיש לאמו
חלב להוציא עוף שאין לאמו חלב. וכשם
שמהתורה לא נאסר העוף לבשלו בחלב, כך גם
חכמים לא אסרו את הדבר, והרי זה היתר
גמור. וכן שנינו, שבמקומו של רבי יוסי הגלילי,
היו אוכלים בשר עוף בחלב.**

-

לוי נזדמן לביתו של יוסף צייד העופות, והגישו
לפניו טווס בחלב, ולא אמר להם שהדבר אסור.
וכשהגיע לוי לפני רבי, שאל אותו מדוע אינו
מנדה את אלו שאוכלים עוף בחלב.

ענה לו רבי, מקום זה, מקומו של רבי יהודה בן
בתירא הוא, ואמרתי שדרש להם ההלכה כרבי
יוסי הגלילי, המתיר בשר עוף בחלב.

-

רבי אליעזר אומר שכל מצווה הדוחה את
השבת [כמילה ושחיטת פסחים] גם מכשירה
דוחים את השבת.

וכן נהגו במקומו של רבי אליעזר, שהיו כורתים
עצים בשבת, לעשות מהם פחמים בשבת,
לעשות בהם ברזל בשבת, כדי למול בו בשבת.

קיבה ועור הקיבה

א. עור הקיבה.

עור [=עובי דפנות] **הקיבה, בשר גמור הוא, ככל
שאר בשר הבהמה, וכשהבהמה מותרת, גם עור
הקיבה מותר, וכשהבהמה אסורה, גם עור
הקיבה אסור.**

**והמעמיד חלב בעור הקיבה של הבהמה,
[לעשותו גבינה], אם העור נותן טעם בחלב, הרי
זה אסור, כחלב שיש בו טעם בשר, ואם אין
העור נותן טעם בחלב, החלב מותר.**

[והמעמיד חלב בעור קיבת נבלה, הרי זה אסור,
כי החלב מקבל טעם מהנבלה. ולדברי שמואל,
מהטעם הזה אסרו גבינות גויים, כי מעמידים
את הגבינות, בעור קיבת נבילות].

ב. הקיבה.

**הקיבה היא מה שנמצא בתוך חלל הקיבה,
ואינו נחשב כחלק מבשר הבהמה, אלא כדבר
אחר הניתן בתוך הבהמה.**

**ולכן, ברוב הבהמות, אף אלו האסורות, כגון
נבלות וטרפות, אין הקיבה אסורה כמו הבשר,
אלא נידונית לעצמה.**

**אם דבר היתר הוא, כגון שהוא חלב קרוש
שנמצא במעיה, ממה שינקה הבהמה מבהמה
כשרה, הרי זה מותר, אף כשנמצא בקיבת
בהמה אסורה, והמעמיד בו חלב [לעשותו
גבינה], הרי זה מותר.**

**ואם דבר איסור הוא, כגון שהוא חלב קרוש
שנמצא במעיה, ממה שינקה הבהמה מבהמה
אסורה, הרי זה אסור, אף כשנמצא בקיבת
בהמה מותרת, והמעמיד בו חלב [לעשותו
גבינה], הרי זה אסור.**

**ורק הנמצא בקיבת בהמה של עבודה זרה, אסור
בהנאה כמו הבהמה עצמה, אפילו בא מכח דבר
המותר, כגון שהוא חלב קרוש שנמצא במעיה, ממה
שינקה הבהמה מבהמה כשרה, ולא משום שהוא
נחשב כחלק מבשר הבהמה, אלא משום שכל שהוא
בתוכה, מאחר שגורם לה להיראות גדולה יותר, נוח
הוא לעובד שיהא בתוכה, ומשום שנוח לעובד בכך
שיהא בתוכה דברים כל הנמצא בתוכה הרי הוא
לעבודה זרה ונאסר בהנאה, והמעמיד בו חלב
[לעשותו גבינה], הרי זה אסור.**

**כן דעת רבי יהושע אחר שחזר בו מכח קושית
רבי ישמעאל, אבל קודם שחזר בו, היה סבור
רבי יהושע, שדין הקיבה, כלומר דין הנמצא**

בקיבה, כדין בשר הבהמה עצמה, וכשהבהמה נבלה או טרפה, גם כל הנמצא בקיבתה הרי הוא כנבלה וטרפה, אף על פי שבא מכח היתר.

ביאור דיני משנתנו

< דין א' – קיבה [=חלב קרוש הנמצא בקיבה] של בהמת גוי ושל בהמת נבלה הרי זו אסורה.

לדברי רב הונא – שני דינים כלולים כאן: (א) חלב הנמצא בקיבת בהמת שגדלה אצל הגוי, אפילו שחטה ישראל, כגון שקנאה ישראל מהגוי ושחטה, הרי זה אסור, [מתחילה רצו לומר, שהסיבה לכך, כי יש לחוש שחלב זה הוא חלב שינקה הבהמה, מבהמה טרפה, אולם דחו זאת, ואמרו, שאין לחוש לכך, כי הטרפות אינן שכיחות, והסיבה שהחלב אסור], כי יש לחוש, שמא חלב זה הוא חלב שינקה הבהמה מבהמה טמאה, [ודווקא בחלב הנמצא בקיבת בהמה שגדלה אצל הגוי, יש לחוש לכך, כי אינם מפרידים בין הבהמות הטהורות לטמאות, אבל בחלב הנמצא בקיבת בהמה שגדלה אצל ישראל, אין לחוש שהוא חלב שינקה הבהמה מבהמה טמאה, כי ישראל מפרידים בין הבהמות הטמאות לטהורות]. (ב) חלב הנמצא בקיבת נבלה הרי זה אסור, [מהטעם שיתבאר בעזה"י להלן]. ולדברי שמואל – אין כאן אלא דין אחד: והוא, שחלב הנמצא בקיבת בהמה ששחטה גוי, הרי הוא אסור כנבלה, שכן בהמה ששחטה גוי דינה כנבלה, ודין החלב כדין הבהמה. [מהטעם שיתבאר בעזה"י מיד].

ונאמרו בגמרא שני ביאורים, מדוע, לדעת משנתנו, החלב הנמצא בקיבת בהמת נבלה, אסור כנבלה, [שלדברי רב הונא זה הדין השני של הרישא, ולדברי שמואל זה הדין היחיד של הרישא].

א. דין זה של משנתנו, נאמר כדעת רבי יהושע קודם שחזר בו, שהיה סבור שדין הנמצא בקיבה כדין בשר הבהמה. אולם אינה הלכה, כי לאחר מכן חזר בו רבי יהושע, והודה, שדין הנמצא בקיבה כדין מה שבא מכוחו, ולא כדין בשר הבהמה. [כן מבואר בתירוץ הראשון, ובתירוץ רב יצחק אמר רבי יוחנן].

ב. דין זה של משנתנו, הוא אף כדעת רבי יהושע אחר חזרתו, שהודה שדין הנמצא בקיבה כדין מה שבא מכוחו, אלא שכל זה מדין תורה, אבל מדברי חכמים, הנמצא בקיבת נבילה, גזרו עליו שיהיה אסור כנבלה, משום שאם היה מותר לאוכלו, היה הדבר נראה כאילו אוכל נבילות, ודבר מאוס הוא. [כן ביאר רב חסדא. אולם רבא דחה דבריו, ואמר, שאם כן, כל שכן שהיה מקום לאסור דבר היתר הנמצא במעי טרפה שנשחטה, שלא יבואו לומר כשם שהנמצא בה מותר, כך היא עצמה מותרת, ובסיפא של המשנה מבואר שלא גזרו על כך].

< דין ב' – המעמיד חלב בעור של קיבה כשרה, אם הבשר נותן טעם בחלב הרי זה אסור.

[מהטעם שנתבאר לעיל בדין "א. עור הקיבה"].

< דין ג' – כשרה שינקה מן הטרפה, קבתה [=חלב קרוש הנמצא בקיבתה] אסורה.

[מהטעם שנתבאר לעיל בדין "ב. הקיבה"].

< דין ד' – טרפה שינקה מן הכשרה, קבתה [=חלב קרוש הנמצא בקיבתה] מותרת, מפני שכנוס במעיה.

[מהטעם שנתבאר לעיל בדין "ב. הקיבה"].

לוקחים ביצים מן הגוים

לוקחים ביצים מן הגוים, ואין לחוש שביצה זו נמצאת בתרנגולת נבלה, [שהיא אסורה כנבלה], וכמו כן אין לחוש שביצה זו באה מתרנגולת טרפה, [שהיא אסורה כטרפה], כי אין ביצים של נבלות וטרפות אינן שכיחות.

העמדת חלב [לעשותו גבינה] בחלב

קרוש הנמצא בקיבת שחיטת גוים

לדעת חכמים – בהמה ששחטה גוי, הרי היא כנבלה, ולפיכך הנמצא בקיבתה, אינו אסור כמותה, אלא דינו כמו מי שבא מכוחו, [כפי שנתבאר לעיל], ואם הבהמה הזו ינקה בחייה מבהמה כשרה, החלב הקרוש שבה כשר, והגבינה שהעמידו בו כשרה. [ולדברי רב שמואל בר רב יצחק כן פסק רבי יוחנן. וכן נפסקה הלכה בגמרא].

ולדעת רבי אליעזר – בהמה ששחטה גוי, הרי היא כבהמה הנשחטת לעבודה זרה, כי סתם מחשבת גוי לשחוט לעבודה זרה, ולפיכך, הנמצא בקיבתה אסור כעבודה זרה, [כפי שנתבאר לעיל, שמאחר שנוח לו שהבהמה תהא נראית גדולה, כל מה שבתוכה מכוון להיות לעבודה זרה], ולכן הגבינה שהעמידו בחלב הקרוש הנמצא בה, הרי זה אסור. [ולדברי רבי חייא בר אבא כן פסק רבי יוחנן].